



TBMM
HALKLARIN EŞİTLİK VE DEMOKRASİ PARTİSİ
GRUP BAŞKANLIĞI

Sayı : 5281
Tarih : 31.05.2026

10/1442

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Sokak hayvanları konusunda özellikle son dönemde giderek artan bir şekilde tartışmaların yürütüldüğü bilinmektedir. Sokak hayvanları ve hayvan hakları konusu hem siyasi parti, hem de sivil toplum temsilcilerinin önemli bir gündem maddesi haline gelmiş, konuyla ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür.

Türkiye kamuoyunda özellikle son yıllarda giderek artan bir şekilde tartışılan sokak hayvanı popülasyonunun mevcut durumunun belirlenmesi, konunun sorun şekline ulaşmış boyutlarının ortaya çıkarılması, oluşan sorunlara, hem toplum yaşamını hem de hayvan haklarını ve tüm canlıların yaşamını gözetecek şekilde ekolojik ve vicdani çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla Anayasanın 98'inci, Türkiye Büyük Millet Meclisi İç Tüzüğü'nün 104'üncü ve 105'inci maddeleri gereğince Meclis Araştırması konusunda gereğini arz ederim.

İbrahim AKIN
İzmir Milletvekili

GEREKÇE ÖZETİ

Sokak hayvanları ve bu konuda yaşanan sorunlara karşı alınacak önlemler hakkında kamuoyunda öteden beri süregelen tartışmalar bulunmaktadır. Başta kentler olmak üzere sokak hayvanlarının artan popülasyonu ve buna yönelik çözüm önerileri konusunda yaşanan görüş ayrılıkları siyasi parti ayrımı gözetmeksizin tüm kesimlerde tartışmalara yol açmaktadır.

Sorun toplumsal hayatımızla ilgili olduğu kadar doğal yaşam ortamlarını da ilgilendirdiği için aynı zamanda bir ekosistem konusu haline gelmiştir. Tüm yaşam alanlarında varlığını sürdüren ve ekosistemin doğal bir parçası olan canlıların, diğerlerinin yaşamlarına zarar vermemesi gerektiği herkesçe kabul edilmesi gereken bir olgudur. İnsanlar gibi sokak hayvanları da söz konusu ekosistemin birer unsuru olarak varlıklarını sürdürme hakkına sahiptir. Bu gerçeklik, insanların ve diğer canlıların yaşamlarını bir arada ve güven içinde sürdürmelerini zorunlu kılıyor.

Sokak hayvanları konusunda günübirlik ve dayatmacı tutumların sorunu çözmeyeceği, tam tersine mevcut durumu daha da kaotik hale getireceği kuşkusuzdur. Bu nedenle sokak hayvanları konusuna, tüm kesimlerin ihtiyaçlarını gözetecek şekilde geniş bir perspektiften bakmak ve bu doğrultuda çözüm üretmek gerekmektedir.

Güncel tartışmaların yaşanmasının temelinde köpek popülasyonunun artışı yatmaktadır. 2004 yılında çıkarılan Hayvanları Koruma Kanunu ile meselenin tek çözümü olan kısırlaştırma işlemi yerel yönetimlerin görevi olarak düzenlenmiş, ancak aradan geçen 10 yılı rağmen çoğu belediye kısırlaştırma çalışmasını yürütmek bir yana, geçici hayvan bakımevi ve rehabilitasyon merkezini dahi kuramamıştır. 2021 yılında Kanun'da yapılan değişiklik ile nüfusu 25.000'i aşan ilçe belediyelerinin geçici hayvan bakımevi ve rehabilitasyon merkezi kurması zorunlu hale getirilmişse de halen 1389 belediyenin yaklaşık olarak yüzde yirmi beşinde bakımevi vardır.

5199 sayılı Kanunla belediyelere verilen görevler arasında sokak hayvanlarını rehabilite etmek ve kısırlaştırmak yer almaktadır. Belediyelerin bu konudaki çalışmalarına bakıldığında son yıllarda konuya karşı duyarsızlığın arttığı ve bu durumla ilgili caydırıcı yaptırımların uygulanmamış olduğu görülmektedir.

Bugüne kadar yapılmış araştırmalar, sokak hayvanı popülasyonunu kontrol altına almanın en etkili yolunun "kısırlaştırma ve geri bırakma" olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Hayvanların katledilmesi, barınaklara kapatılması, açlığa mahkûm edilerek ölümlerine sebep olunması gibi yöntemlerin sorunu çözmeyeceği açıktır. Bu nedenle soruna tüm canlılar için daha adil, insani ve vicdani çözüm önerileri getirilmesi önemli bir sorumluluktur. Türkiye Büyük Millet Meclisinin bu sorumluluğu yerine getirmesini sağlamak üzere bir Araştırma Komisyonu kurulması gerekmektedir.

GEREKÇE

Bugün “başiboş hayvan” olarak adlandırılan canlılar arasında en büyük kesimi sokak köpekleri oluşturmaktadır. Köpekler, insanlığın gelişim sürecinde evcilleştirilen ilk hayvan türü olarak belirtilmektedir. Evcilleştirilme tarihi en az 15 bin yıl öncesine kadar dayanan köpekler, insanların çeşitli gereksinimlerini karşılamak üzere evcilleştirerek besledikleri at, koyun, keçi, inek, tavuk gibi hayvanlardan yüzyıllar önce insanların yaşamlarına dâhil ettikleri canlı türüdür.

İnsanın evcilleştirdiği ilk tür olan köpeklerin, Anadolu ve Mezopotamya kültürlerinde de önemli bir yeri vardır. Anadolu’da yüzyıllardan beri var olan sokak hayvanları ile birlikte yaşam pratiği, insanlık tarihinde nadir görülen güzel örneklerdendir. Bu pratik kâr ve menfaat ilişkisi güdülmeden sokak hayvanlarının birer ‘mahalle sakini’ olarak yaşama dahil edilmesi üzerine şekillenmiştir.

24 Haziran 2004 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen ve 1 Temmuz 2004 tarihinde yürürlüğe giren 5199 sayılı “**Hayvanları Koruma Kanunu**” hayvan hakları konusunda ülkemizde yapılan ilk düzenlemedir. Sonraki tarihlerde çeşitli değişiklikler yapılmış olmasına rağmen, söz konusu Kanun, hayvan haklarını koruma adına ne yazık ki yetersiz kalmış, hayvanlara karşı kötü muamele engellenememiştir. 5199 sayılı Kanundaki yaptırımların yetersiz kalması, yasanın caydırıcı olmasını engellemekte ve ülkemizde hayvanlara yönelik şiddetin gündelik hayatın olağan bir parçası gibi görünmesine sebep olmaktadır. Hâlbuki dünyayı birlikte paylaştığımız hayvanlar, kötü muameleden uzak bir yaşamı hak etmektedirler.

1978 tarihli **Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesinde** hayvanlar sıradan eşyalardan ayrılmış, hayvanlara hak izafe edilmiştir. Buna rağmen bugünkü mevcut sistem hayvanları hâlâ birer eşya gibi görmektedir.

Öte yandan, 29.8.1996 tarihli ve 4177 sayılı Kanunla onaylanması uygun bulunan **Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi**, 21.11.1996 tarihli ve 96/8857 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla onaylanmış, 12.05.1997 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme genel olarak bir yerdeki tüm bitki, hayvan ve mikroorganizma türlerini kapsayan biyolojik çeşitliliğin korunmasını amaçlamaktadır.

Türkiye’de 2004 yılında yürürlüğe girmiş olan 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu, eksiklikler taşımakla birlikte konuyla ilgili ilk yasal düzenleme olması bakımından önemlidir. Bu alanda yapılacak yasal düzenlemelerin bu kanunun eksik yanlarını takviye etmeye yönelik olması gerekirken, bugün süren tartışmalar sırasında, durumu bu kanunun çok daha gerisine taşıma gayretinde olan kimi yaklaşımların görülmesi kaygı vericidir.

Tüm eksikliklerine karşın 5199 Sayılı Kanunun tam anlamıyla uygulanması durumunda bile sokak hayvanları ile ilgili olumlu önemli adımlar atılabilirdi. Oysa mevcut durumun böyle olmadığı anlaşılmaktadır.

5199 Sayılı Kanun kapsamında görev verilmiş olan belediyelerin bu sorumluluklarını ne ölçüde yerine getirmiş oldukları incelendiğinde kısırlaştırılan ve aşılana hayvan sayısında 2017’den sonra ciddi bir düşüş olduğu görülmektedir.

5199 Sayılı Kanun Kapsamında **kısırlaştırılan hayvan sayısı** 2017 yılında 203 bin 905 iken, bu sayı 2018’de 162 bin 612’ye, 2019’da ise 89 bin 872’ye düşmüştür.

Yine aynı Kanun kapsamında **aşıl原因 hayvan sayısı** 2017 yılında 233 bin 98 iken bu sayı 2018’de 197 bin783’e, 2019’da ise 101 bin 609’a düşmüştür.

Bu durum, 5199 Sayılı Kanun hükümlerinin uygulanmadığının veya en iyi olasılıkla çok sınırlı şekilde uygulanmış olduğunun kanıtıdır.

5199 sayılı Kanunun, kamu kurum ve kuruluşlarına yüklediği görevlerin yerine getirilmesini sağlamaya yönelik caydırıcı önlemlerin alınmadığı, yasal bir gereklilik olan kontrol, takip ve denetim görevlerinin ilgili bakanlık tarafından yerine getirmediği anlaşılmaktadır. Bu durum, yerel yönetimlerin sahipsiz hayvanların rehabilitasyonu ve kısırlaştırılması ile ilgili yeterli bütçe ve personel ayıramadığını, eş zamanlı ve yeterli sayıda kısırlaştırma yapmadığını ve bu nedenle hayvan sayısının sürekli artış gösterdiğini, tüm bunları takip, kontrol ve denetimle görevli Tarım ve Orman Bakanlığının da bu görevlerini yerine getirmediğini göstermektedir.

Türkiye’de giderek artan biçimde sokak hayvanları ile ilgili toplum ve insanlık vicdanını yaralayacak öneriler ifade edilmekte; “**uyutma**” adı altında çok sayıda sokak hayvanının katledilmesinin yolunu açacak yöntemlerin kullanılması yüksek sesle dile getirilmektedir.

5199 Sayılı Kanun öncesinde çok sayıda köpek katliamı yapılmış olmasına karşın sokak hayvanı popülasyonu yine de kontrol altına alınamamıştır. 1910 yılında gerçekleşen ve tarihe ‘**Hayırsızada Köpek Katliamı**’ olarak geçen uygulama, 80 bin köpeğin ölümüyle sonuçlanmış olmasına karşın sorunun çözümüne hiçbir katkısı olmamıştır. Yapılan çalışmalar, sokak hayvanı popülasyonunu kontrol altına almanın en etkili yolunun, hayvanları katletmek değil, **kısırlaştırma ve geri bırakma** olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Sokak hayvanları denildiğinde akla ilk gelenler, sokak köpekleridir. Başta köpekler olmak üzere sokak hayvanları ile ilgili kamuoyunda dile getirilen çeşitli talepler özetle şu şekilde sıralanabilir:

1. *Sahipli ve sahipsiz tüm köpekler kısırlaştırılmalıdır. Elektronik olarak kayıt altına alınmalıdır.*
2. *Kedi ve köpek satışı bu sorun bitinceye kadar yasaklanmalı, kayıtlı üretim çiftlikleri, köpek ırk dernekleri ve üreticileri, evde kedi köpek besleyip doğurtanlar, ülkeye kaçak sokulan köpekler, merdiven altı kaçak üreticiler ve bu köpekleri pazara sunan pet-shoplara yüksek meblağlı yaptırımlar, gerekirse hapis cezaları getirilmelidir. Belediyeler sahipli ve sahipsiz hayvanları kısırlaştırmayı ücretsiz yapmalıdır.*
3. *Tarım Bakanlığı tüm veteriner odalarına fiyat listesi içinde kısırlaştırma ve tüm aşılar için tavan fiyat uygulama zorunluluğu getirmelidir.*
4. *Tüm aşılar, Belediyelerde ve İlçe Tarım Müdürlüklerinde görevli veteriner hekimler tarafından ücretsiz yapılmalıdır.*
5. *Merdiven altı üreticilerin hayvanlarına el konularak bu hayvanlar kısırlaştırılıp sahiplendirilmelidir. Avcılara özel statü tanımlanmamalı, av köpekleri de kısırlaştırılmalıdır. Evde üretim yasaklanmalıdır.*
6. *İçişleri Bakanlığına bağlı olan jandarmanın hayvan polisi (HAYDİ) ve sivil toplum birlikte çalışmalıdır.*

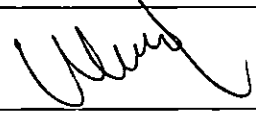
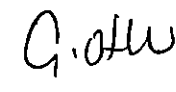
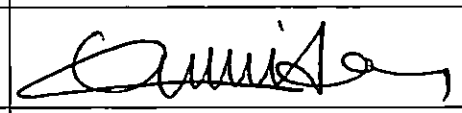
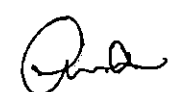
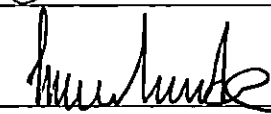
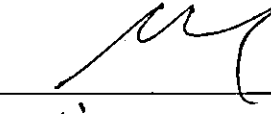
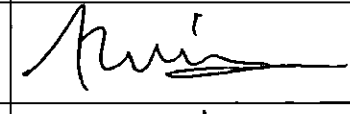
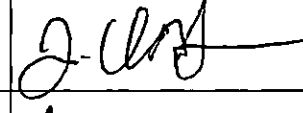
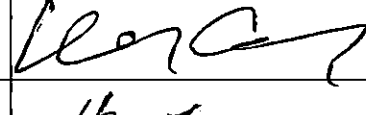
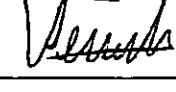
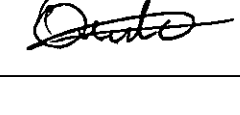
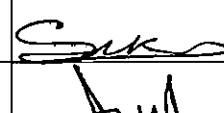
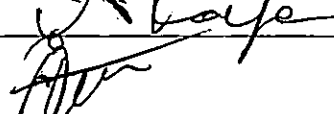
7. *Sivil toplumdan başvuran kişiler için İçişleri Bakanlığınca kurslar açılmalı ve bu kişilere sivil inisiyatif yetkisi verilmelidir.*
8. *Halen valiliklere bağlı çalışan ve işlevsiz olan Hayvan Hakları Kurulunun yerine her ilde valiliğe bağlı **Hayvan Hakları Gözleme Kurulu** oluşturulmalı, bu kurulun en az yarısı sivil toplumdan oluşmalıdır.*
9. *Yerli mamada KDV oranı %8'e düşürülmelidir.*
10. *Ankara, İstanbul, İzmir, Antalya, Bursa, Adana, Konya gibi nüfusu yoğun illerde ve diğer bölgelerde hayvan hastaneleri kurulmalı, ambulans sistemi getirilerek, sokak hayvanları ücretsiz bakılmalıdır.*
11. *Yerli ırklar; Anadolu çoban köpek ırkları, zağar(kopay) sultan tazısı ve çatal burun özel üretime tabi olmalı, il veya ilçe tarım müdürlükleri tarafından denetlenerek ihtiyaç sahiplerine talep ve kayıt sistemi ile verilmelidir.*
12. *Kısırlaştırma seferberliği esnasında kırsal bölgeler için mobil klinik üniteleri kurulmalıdır.*
13. *Kısırlaştırma seferberliği için sadece kısırlaştırma konusunda uzman veteriner hekimler çalışmalı, kampanya için gezici birimler oluşturularak, bu birimlerin çalışmalar boyunca konaklama, barınma ve diğer ihtiyaçları gittikleri yerlerdeki yerel yöneticiler tarafından karşılanmalıdır.*
14. *Özellikle hayvanların yerlerinin tespiti ve yakalanması konusunda hayvan severlerden ve sivil toplumdan yardım alınmalıdır.*
15. *Kısırlaştırma aşılama ve yerinde yaşatma süreci konusunda; halk, eğitimciler ve mülki idare bilgilendirilmeli; bu konuda özellikle okullarda eğitim verilmelidir.*
16. *Tüm köpeklerin aşılandığı ve kayıt altına alındıkları duyurulmalı köpeklerin çip numaraları, muhtarlara zimmetlenen çip okuma makinası ile halka açık olmalıdır.*
17. *Düşkün ve rehabilitasyona muhtaç hayvanların bakımları sivil topluma devlet desteği ile yaptırılmalıdır. Sivil toplum bunun paydaşı olmak istemektedir.*
18. *Devlet kurumlarında çalışan özel görev köpekleri denetimli çiftleştirilmeli ancak takibi yapılmalı, görev köpeği olacak yavrular devlet kurumlarına zimmetlendikten sonra kalanlar hayvan korumacılar tarafından kısırlaştırıldıktan sonra sahiplendirilmelidirler.*

Bugüne kadar bu konuda TBMM bünyesinde çeşitli çalışmalar yapıldığı da bilinmektedir. Türkiye Büyük Millet Meclisi 27. yasama döneminde kurulan '**Hayvanların Haklarının Korunması İle Hayvanlara Eziyet Ve Kötü Muamelelerin Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu**' da sokak hayvanları konusunu araştırmış, çözüm önerilerini tartışmış ve 200 sayfalık bir rapor hazırlayıp kamuoyu ile paylaşmıştır. Raporun sunuş bölümünde **"Gelişmiş ülkelerde sokaklarda hiç hayvan bulunmadığı gerekçesinden yola çıkarak sokak hayvanlarının itlaf edilmesine yol açacak bir düzenleme yapılması hayvanların yaşam hakkını ortadan kaldırmak demektir. İnsanın, hiçbir gerekçeyle bir türü ortadan kaldırma kararına ya da yetkisine sahip olmadığı kabul edilmelidir"** ifadeleri yer almış, sokak hayvanları popülasyonunun kontrol altına alınması konusunda ise, **"en etkili ve tek yöntem üremenin engellenmesi, kısırlaştırmadır"** tespiti yapılarak söz konusu rapor o tarihte mecliste grubu bulunan tüm partilerin ortak imzasıyla kabul edilmiştir. Ancak yapılacak kısırlaştırma işleminin bir türün soykırımı aşamasına gelmemesi için şeffaf denetim yöntemleri uygulanması, konuyla ilgili sürekli ve düzenli şekilde kamuya açık, ya da talebe dönük bilgilendirmeler yapılması gerekmektedir.

Aradan geçen 5 yıldan sonra, başta bazı iktidar milletvekilleri olmak üzere çeşitli çevrelerce sokak hayvanlarının yaşam hakkını ortadan kaldırmayı hedefleyen insani ve vicdani

olmayan öneriler yüksek sesle ifade edilmekte ve bu konuda kamuoyunda hayvanlara karşı düşmanca bir algı oluşturulmak istenmektedir. Sokak hayvanlarının “uyutma” adı altında öldürülmesini çözüm olarak ileri süren anlayış, insani ve vicdani olmadığı gibi akılcı da değildir. Bugüne kadar yapılmış hiçbir hayvan katliamının hayvan popülasyonunun artışını durduramadığı unutulmamalıdır.

Tüm bu tartışmalar ışığında, Türkiye’deki sokak hayvanı popülasyonuna ilişkin mevcut durumun belirlenmesi, konunun sorun boyutuna ulaşmış yanlarının ortaya çıkarılması, oluşan sorunlara hem toplumun hem de diğer canlıların yararını gözeten, tüm canlılar için ekolojik ve vicdani çözüm önerilerinin geliştirilmesi konusunda Türkiye Büyük Millet Meclisinin inisiyatif alması ve bunun gereğini yerine getirmesi gerekmektedir.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	MAHMUT DİNDAR	VAN	
4	NEJLA DEMİR	AĞRI	
5	HALİDE TÜRKOĞLU	DIYARBAKIR	
6	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
7	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
8	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
9	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKİ	BATMAN	
10	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
11	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
12	HÜSEYİN OLAN	BİTLİS	
13	SEVİLAY ÇELENK ÖZEN	DIYARBAKIR	
14	YILMAZ HUN	IĞDIR	
15	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
16	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
17	ALİ BOZAN	MERSİN	
18	ADALET KAYA	DIYARBAKIR	
19	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
20	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	